

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.



Štev. 3.

V Trstu, dne 1. februarja 1921.

Leto II.

SEVERUS:

Zopet italijanščina v naših šolah.

Že pred letom se je pisalo o tem v našem listu. Kmalu bi bila nastala celo polemika, dasi ravno sta bila pisca blizu skupaj. Padle so celo besede kot — šovinizem. Naš človek, pa šovinist! Jaz si tega pri najboljši volji ne morem misliti, a vendar si upam domisljevati, da poznam v tem oziru kolikortoliko samega sebe in iz različnih služb najraznovrstnejše plasti našega naroda in razumnosti. Zato si upam trditi, da nam v borbi za naš obstanek — ne samo narodni — tega ravno najbolj manjka. In to ne samo Slovencem, ampak vsem „mekim“ Slovanom. Izjema je le pri Čehih in Srbih.

Toda k stvari. Pred kratkim so dobila šolska voostva najzaketnejših vasi po naši deželi nalog, da vpeljejo po šolah tudi drugi jezik, italijanščino. Pa ne mislite, da so to šole v večjih industrijskih in trgovskih središčih. Taki ukazi so došli tudi eno- in dvorazrednicam po onih oddaljenih krajih, kjer se ni nikdar poučeval, še manj pa rabil kak tuj jezik in se tudi ne bo, pa če se ves svet postavi na glavo.

Presodimo nesmisel tega ukaza s popolnoma nepristranskega stališča.

Ljudska šola ima namen, vcepiti otrokom najpotrebnejših znanosti za življenje in jim utrditi značaj. Tako nekako se glasi osnovni šolski zakon vseh modernih držav.

Ogledati si moramo tedaj to potrebo in korist, ki bi jo imeli naši ljudje od tega jezika. Prebivalstvo našega ozemlja je v veliki večini kmetškega stanu. Živeče v ozkem krogu dveh, treh občin, ne bo tak človek prišel skoro nikdar v položaj, da bi neobhodno rabil tuj jezik. Kot prej ni rabil nemščine — tako ne bo zdaj italijanščine.

„Pa če pride k vojakom?“ vpraša kdo, ki to želi.

Kot se je navadil prej par najpotrebnejših nemških izrazov, tako se bo zdaj italijanskih. Saj tako dovtetnih ljudi ne najdeš izlepa kot so naši. Sicer pa pravijo diplomatje, (recte: konservativni lažniki), da tako ne bo več vojen. — In po našem mnenju je tudi boljše za vojaka, če zna imeatno molčati v vseh jezikih: to so namreč najboljši vojaki.

Tako pri najboljši volji ne najdem argumenta, da bi moral človek iz najširših vrst našega ljudstva govoriti državni jezik.

Premisliti pa je treba tudi to, da je šolstvo po nekaterih krajih vsled vojne toliko trpelo, da še nekaj let ne bo skoro nikakih uspehov. In vendar tudi vsi pedagogi po vrsti, da mora učenec prej dobro obvladati svoj materinski jezik, preden se prične učiti tujega. Omenjam samo Komenskega, ki je bil neizprosno zagovornik tega načela in za njim mnogi drugi. Začnimo danes po naših nižje organiziranih šolah z italijanščino, pa bomo imeli v par letih „beneško slovenščino“, ki bo nekako taka kot pomadjarjena „prekmurščina“.

So kraji v naši odrešeni domovini, odkoder so ljudje v mirnih časih zelo zahajali v nemške dežele za zaslužkom. To so bili delavci v industrijskih in raznih stavbnih podjetjih. Tudi ti so v tujini rabili nemščino, ki so se ji pa privadili tam, in sicer veliko boljše, kot bi se je bili kot otroci po naših šolah. In poznam moze, ki so tolkli le za največjo silo svojo nemščino, pa so bili imenitno plačani kot nadzorniki delavcev, tudi tujih narodnosti. Bili so pač plačani za svoje delo in spretnosti, ne pa za znanje jezika. Tudi Italijani iz kraljestva, ki so odhajali v stotisočih v nemške dežele za delom, se niso učili v domačih šolah družega kot svoj jezik.

Da bi pa kdo po vojni hodil iskat zaslužka v Italijo, zlasti naših ljudi, o tem ni govora. Na naše ljudi, če bodo pametni — morda tudi na Italijane, dalje na češke inženirje ter na francoski kapital čaka sedaj edinole — Balkan.

Drugučje je seveda z mesti in drugimi trgovskimi trgovskimi središči. Kot bližnji sosedje in sedaj tudi sohrzavljeni, bodo mogoče naši in trgovci iz kraljestva imeli medsebojne kupčijske zveze. Rečem — mogoče, kajti konkurenca od severa bo gotovo v nekaj letih tako močna kot je bila pred vojno. Že danes dobivamo razno blago iz Čehoslovaške. Pozneje pridejo še drugi.

Tako bo govoril vsak, ki nima pri tem zlobnih in zahrbtnih namenov — ali preveč one nacionalne prenapetosti, ki je karakterističen pojav vseh privilegiranih narodov.

Mi gledamo to edinole s pedagoškega in praktičnega vidika in resumiramo, kot je bilo sklenjeno že nešteto krat: Italijanščina naj se poučuje v slovenskih šolah le po mestih in onih trgovskih središčih, kjer se zdi to upravičeno. To bi bilo tam, kjer se je prej poučevala nemščina.

Sicer pa — saj smo v demokratični državi — naj se vpraša ljudstvo za mnenje. To bi bilo vendar najpravičnejše.

Menda je izdan ta ukaz na podlagi onega famoznega proviz. učnega načrta iz meseca maja preteklega leta, ki se ni prav nikjer resno jemal v pretres. To je tedaj nekaka limanica za vse one, ki se bodo kar priklonili in uvedli nemudoma v svojih polrazrednicah še drugi jezik, da dobimo na ta način kmalu potrebno število analfabetov.

Nazadnje bodo pa gospodje rekli: „Saj ste sami priznali, ker ste pričeli s poukom, da hočete učiti tudi italijansko“ — prav kot takrat, ko smo na njih uradni poziv izjavili, da hočemo ostati še nadalje na svojih mestih in s to izjavo izgubili — definitivnost.

Z uvedbo italijanščine bi nastal po naših oddaljenih vaseh tudi hrup in pojavila bi se opravičena nevolja, ker naši ljudje nimajo uradne pameti.

Školstvo

u českoslovačkoj republici.

Priopćio Veljko Sokolić.

(Svršetak)

U Slovačkoj su do prevrata bili na snazi madjarizacijoni zakoni Apponyjevi; svuda se učilo isključivo madjarski, samo na 737 konfesionalnih škola slovački. Posle 30. oktobra 1919 (dan Sveto-Martinske deklaracije) nastala je promena, koja u jednoj nepunoj godini znači revoluciju. Republika Českoslovačka preuzela je slovačke škole, od kojih je većina bila od Madjara napuštena, ceo niz školskih zgrada bio je uništen, i izvršene su velike stvari. Značajno je, da se u doba, relativno tako kratko, postiglo to, da se u Slovačkoj danas uči isključivo slovački na 2686 narodnih škola. Ali pri tome je značajno za nove prilike, da se ni jednoj narodnosti ne čini nepravda; ostaje i dalje na Slovačkom teritoriju i pored toga 688 škola madjarskih, 98 škola nemačkih, 150 škola rusinskih, 18 slovačko-madjarskih, 6 slovačko-nemačkih, 6 madjarsko-nemačkih i 3 slovačko-rusinske.

U Českoslovačkoj republici prihvatilo se učiteljstvo odmah posla, da se reforma naobrazbe učiteljstva ostvari. Poticaj dalo je praško učiteljstvo i poverilo izradbu predloga školskom odeljenju središnjeg učiteljskog saveta. Tako podnešene predloge skupio je profesor Kádner u svojoj konačnoj izradbi zahteva i ideja. Na temelju njegovog elaborata došlo se, dajmo se, do konačne formulacije.

Potrebno jest prije svega, da se ustanovi temeljnu razliku između sveopšte naobrazbe, koja mora da bude ravnopravna srednjoškolskoj naobrazbi i naobrazbe stručne i pedagoške. Srednje bi škole podavale učiteljstvu sveopštu naobrazbu, pedagošku pak školski fakulteti t. j. visoke pedagoške škole i to te-

oretički, kako već samo ime pokazuje, visokoškolskim načinom študija, to jest predavanjima popraćenim vežbama u seminarima, te praktički slušanjem i poučnim pokusima na najboljim pristupačnim školama i uopšte odgovornim zavodima bez posebnih, umetno pripremljenih škola za vežbanje.

Na sastancima dne 4. VII. 1919 i 20. IX. 1919 bilo je zaključeno, da bi pitanje definitivne reforme učiteljske naobrazbe, koja je usko spojena s uređenjem celoga školstva, bilo rečeno na jedinstvenoj i zajedničkoj uredbi celog školstva, do koje će se skoro doći. Medjutim bi se imali za pokus uvesti na praškoj univerzi jednogodišnji tečajevi; osim toga izdalo je samo ministarstvo posebnu naredbu, prema kojoj se na sadašnjim učiteljskim zavodima provodjaju već tečajem ove školske godine neotklonjive promene u duhu savremenih reformskih težnja te se podiže jedinstvenost vaspitanja učiteljskih zavoda, koji će prirodno nastati, čim se oživotvori visokoškolska reforma.

Veoma strogu brigu zamišlja republika posvetiti organizaciji produžnih škola, općih, obaveznih za mladež stariju. Teška pogreška socijalnog odgojnog sistema je, prestaje li utecaj na mladež već u 14 god. Baš doba od 14—17 god. jeste za razvoj individna neizmerno važno. Sa budjenjem spolnog osećaja otvaraju se novi vidici. Većina spoznaja iz domašaja nauka socijalnih, koje su za život građana u demokraciji od načelne važnosti, postaju pristupačne tek zrelijem razumu posle 14. godine. Onda se tek počinje buditi i interes društveni i mladež treba da bude uvedena u nauku društvenu i u shvatanje o organizaciji države. Zato obavezno pohađanje produžne škole trogodišnje treba da nastavi opće izobražavanje mladeži, treba da daje pouke iz higijene, etike, politike, narodnog gospodarstva, umetnosti i treba da daje prilike za dalje obrazovanje u stranim jezicima. Po karakteru krajeva i mesta, u kome se škola nalazi, treba da se u tim školama pazi i na stručno obrazovanje u zemljoradnji i zemljoradničkoj industriji, ili u industriji po raznim zanatima, u trgovini, a davalo bi se devojka i obrazovanje potrebno domaćicama i odgojiteljicama kao dadiljama, bonama, bol-

Organizirati takve škole jeste zadatak najvažniji. Vreme obuke imalo bi se ograničiti na zimске mesece; polazak bi se ograničio na dva poludneva u nedelji; škola bi trebala da bude snabdevena odgovarajućim pomoćnim sredstvima, a učiteljskom zboru mora da bude osigurano odgovarajuće pripravnno obrazovanje. Škole bi osnivali okružni odbori, a gde bude potrebno dopunjavaće ih država subvencijama. Te škole ne mogu biti osniva ne nagle, nego tokom godina i decenija, ali trebala bi da bude pokrenuta što pre anketa znalaca i interesenata i u dogovoru sa odeljenjem za narodno obrazovanje treba da se počne opsežna akcija. Biti će važno, da se na vreme omoguće i pripreve kurzevi za obrazovanje učitelja produžnih škola.

Od ovoga zamišljenog općeg produžnog školstva treba razlikovati industrijalne škole, koje već postoje i imaju zadatak, da se staraju za stručno obrazovanje mladeži, koja se posvećuje zanatu i industriji. Tužno je, ali karakteristično, da za dosadanje Austrije u Českoslovačkoj zanatlijske produžne škole nisu imale zakonitog temelja (taj je postojav samo u Donjoj Austriji i Salzburgu).

U budućnosti sprema se ministarstvo, da u prvom redu sve ove škole postavi na zakoniti temelj. One su se dosada razvijale samo na osnovu naredjenja. Organizacija i uprava provodiće se po župama pod rukovodstvom, županijskih oblasti. Nastaone osnove biće preradjene i proširene naročito u pravcu državno-građanskom i stručnom. Zavešće se

etika i u povišenoj meri gradjanska nauka s poukama o socijalnom zakonodavstvu. Troškove školske poneče država u povećanoj meri time što će preuzeti trošak učiteljskih plata, stvarni troškovi preneće se na opštine i župe.

Školama produžnim dodat će se u većim središtima kurzevi za starije radnike, kako računarske tako i stručne. U mestima županijskim bit će javne risarne i knjižnice za zanatlijski pomladak i zanatlije.

Škole industrijske i stručne u opšte dele se u Českoslovačkoj na više grana: najstorske i stručne:

1. Više škole spremaju tehničko činovništvo kako za kancelarije tako za radionice u odnosnim strukama. Ove škole imaju da se prilagode modernim zahtevima tehnike, u glavnom povišenoj efektivnosti radionica.

2. Majstorske škole osnovane su u glavnom na prethodnoj industrijalnoj praksi. Djak posle dvos, trogodišnje prakse dolazi na školu pravilno na dve godine i tamo se usavršuje u naukama, koje su za budućeg delovodju i samostalnog zanatliju potrebne.

3. Stručne škole bit će gradjene tako, da svaka struka zanatlijska i industrijalna ima barem jedan zavod, koji bi u tom pravcu davao potrebno obrazovanje.

Zenske industrijalne škole pretvoriće se u škole porodične, određene u glavnom za vaspitanje srednjih vrsta, ali tako kombinirane, kako bi se apsolutne posle kratkog usavršavanja mogle upotrebiti u zanatima za konfekciju odela i rublja.

I tako se eto radi u českoslovačkoj na preustroju škole. Oni, kako je iz iznešenog razvidno, nisu zadovoljni sa školom onakvom ju baštiniše od pokojne Austrije. U svojoj državi oni hoće da urede takvu školu, koja će biti uistinu narodna t. j. takva da bude čist odraz duše narodne, izvršiteljica uzgojnog pregnuća, koje će usposobiti gojenice, buduće gradjanine, u obrani svojih narodnih prava i zajamčiti povesnički nastavak njegovog (narodnog) razvoja.

Zato hoće da gojenice podignu i razviju njegove duševne i telesne sposobnosti tako, da svaki pojedinac postane koristan član svoje države, koji će u moralno-etičkom i produktivnom pogledu biti aktivan član narodne zajednice i svojom aktivnošću delovati povoljno na drugove svoje.

Uzgoj je delovanje pojedinog čoveka prema svima i svijuu prema pojedincu.

Svesni si svoga položaja, cene rad duševni i telesni, jer su ubedjeni, da samo sistematskim razboritim radom može pojedinac i narod održati, razvijati i sačuvati svoj povesnički kontinuitet.

Hoće da se u vlastitom domu, nakon tilih pregnuća i žrtava, urede, pa zato i sve nanovo preuredjuju. Prenose iz sveta, ali prenošeno udešavaju prema svojim prilikama. Kreću duhom vremena svisini si svoje fizičke i psihičke snage da tekovine sveta prilagode za podignuće svoje u ekonomskom i intelektualnom pogledu.

Svesni su, da narod nije slobodan jednom zauvek, nego da biva slobodan s dana u dan, da pregnućem svojim stiče svoju slobodu i onda kad oružje miruje. Narod biva slobodan uzgajajući se. —

„Novi rod“ in šola.

Kdo bi nas sodel v onih nestalnih dneh, brez orijentacije; takrat, ko nismo vedeli, kam bi okrenili svoje begajoče frfotanje? Danes se čutimo zopet vrtnarje s težko jekleno lopato v železnih rokah, katera bodo zagnojila zemljo in jo prekrasila, da vzklije zrno in rodi mlado žitje. S skrbno roko in s čuječimi očmi bomo bdeli nad razori naše setve, ker vemo, da zraste na njih mogočna setev v bodočnosti.

Pred časom sem priobčil v našem glasilu članek o mladinskemu listu, Res, da nimamo še šolskih knjig, a to me sedaj nič več ne razburja. »Novi rod« mi nadomesti knjige. »Novi rod« mi bo vedno živ studenec; komaj bomo predelali v najprijetnejših urah v šoli enega, se o njem pogovorili, že pride drugi.

Hlastno bomo segali po vsaki novi številki z veliko radovednostjo, katera je lastna po izpremembi in novosti koprneči mladi duši. Vsaka šola imej »Novi rod«! Sleherni učitelj naj obravnava v šoli posamezne številke mladinskega lista! Pripravljajmo deco z ognjem v srcu in toplo besedo v ustih, da vzljubi čitanje! »Novi rod« naj nam bo most v bogati zaklad slovenske književnosti. Otrokom bodi list v zabavo in učilo, nam bodi sredstvo, s katerim uvedemo našo mladino brez težav in obupavanja k razumevanju leposlovnih proizvodov. — Apelirajmo na vse okrajne šolske svete, da naroče mladinski list vsaki šoli.

(Ciril Drekonja).

M. MIKUŽ:

Zgodovinski pouk.

(Nadaljevanje.)

II. Važnost in cilj zgodovinskega pouka.

Kolikega pomena je znanje zgodovine, je spoznal že Franke, ki je trdil, da mora znati zgodovino vsakdo, ki hoče biti razumen in koristen celokupni človeški družbi. Kljub svoji veliki vrednosti za individualno in socijalno vzgojo in izobrazbo je prišla zgodovina vseeno med realijami zadnja v učne načrte ljudske šole in še danes se ne upošteva v tolikem obsegu, kakor bi se moralo.

Umevno je, da ne more napraviti ljudska šola popolnih zgodovinarjev. To tudi ni njena naloga. Za ljudskošolske otroke je dovolj, da začnejo umevati zgodovino in dobe veselje do nje. Tega seveda ne dosežemo, ako smatramo kot cilj zgodovinskega pouka to, da obtežimo otroški duh samo z letnicami in imeni. Končni smoter zgodovinskega pouka je popolnoma drugačen. Učencem mora zgodovinski pouk razjasniti, kako se je razvijalo človeštvo do danes in jili seznaniti z močmi, ki so ta razvoj pospeševale in ovirale; vzbuditi pa mora v njih tudi moč in voljo, da bodo odrasli sami voljni kot dobri značaji delovati v popolnejši razvoj človeške družbe. (Reich.)

Tak smoter zgodovinskega pouka je naraven in vzvišen. Izvira iz današnjega življenja, ki je vedno kompliciranerše in postavlja že vsakega priprostega človeka pred nove naloge, nove dolžnosti in nove odgovornosti. Te pa izhajajo iz samoodločbe narodov, v kolikor smemo že danes o njej govoriti, iz konstitucionalizma, iz principa avtonomne uprave in iz raznih družabnih in gospodarskih zahtev. Danes bi moral dobro poznati vsakdo narodne, državne in gospodarske razmere ter notranjo in tudi vnanjo politiko. Vpogled v poslednjo bi pokazal prirosten človeku, kako nemoralno in nevarno se pogosto igrajo diplomati z interesi narodov, in bi ga prepričal, da ne sme slepo verjeti plačanemu časopisju. V to pa je potrebno znanje zgodovine.

Ako se zahteva od zgodovinskega pouka, da prispeva k vzgoji dobrih in trdnih značajev, je tudi to velika potreba današnjih dni, v katerih je:

Ponos, značaj in čast — ponarejen denar!
Kdo pristni kov moža razbere od potvar?
Veš, komu si zaupno segel v dlan?
Necoj to noč s poljubom boš izdan.

(O. Župančič.)

Tako vidi in čuti pesnik in z njim človeška družba. Rabili bi pa prav v današnjih dneh dobrih, značajnih mož in žena v družinah, v občinah, v narodu in državi, ker le taki možje bi mogli izvršiti vse naloge v smislu zdravega kulturnega napredka, ki jih jim nalaga sedanjost.

Navedenega vzvišenega cilja, katerega stavijo moderni pedagogi zgodovinskemu pouku, ni mogoče dosežati učiteljstvu po naših šolah, ker se njemu samemu ni nudila zadostna prava zgodovinska izobrazba na učiteljskih, ker so največkrat prenapolnjeni razredi, ker se mora ozirati učitelj pri izbiri zgodovinske snovi na razne predpise, ki mnogokrat ne odgovarjajo modernim načelom vzgoje, in na šolskega nadzornika, ki ni vselej napreden pedagog. (Dalje prihodnjič.)

Šolska prireditve, ki se vrši dne 2. februarja pri Lovcu v Gerdolovi dvorani ob 14 in pol in 13. februarja pri Sv. M. M. spod. v dvorani Miklavca-Čač ob 15 in pol obsega sledeči spored: 1. Žirovnik: »Prišla bo pomlad zelena«, troglasni dekliski zbor. 2. Zupančič: »Priprave o nosku«, prizorček. 3. Adamič: »Ločitev«, troglasni mešan zbor. 4. Zupančič: »Dve basni«, dvogovor. 5. Žirovnik: »Venček nar. pesmi«, dvoglasni dekliski zbor. 6. Gregorčič: »Rabeljsko jezero«, deklamacija. 7. a) Zupančič: »Ciciban, Cicifuj«, b) Utva: »Prvi krajec«, deklamacija. 8. »Kofé«, kuplet. 9. Komel: »Make«, enoglasni dekliski zbor s spremljevanjem glasovirja. 10. Ribičič: »Škrat«, veseloigra s petjem v dveh dejanjih; pevski del priredil Ivan Grbec. 11. Volarič: »Domovina«, enoglasni zbor s spremljevanjem glasovirja. — Nastopajo otroci kitararske šole. — Čisti dobiček je namenjen domači šolarski knjižnici. Glede na dobrodelen namen prireditve vabi k obilni udeležbi — kitararsko učiteljstvo.

DAROV ZA „NOVI ROD“.

Za »Novi rod« se je nabralo na svatbi g. Ernesta Bevka v Lokavcu 100 L. Denar je izročen tamk. šolskemu vodstvu z namenom, da se naroči na več iztisov mladinskega lista »Novi rod«, ki naj se podarijo revnejšim učencem. Hvala! Posnemajte!

IVAN KOSMINA:

† Anton Macarol.

Ze zopet je segla neizprosna smrt s svojo koščeno roko med naše vrste. — Dne 29. grudna m. l. smo pokopali zelo priljubljenega tovariša Antona Macarola, nadučitelja voditelja v Gorjanskem.

Pokojni Anton Macarol se je rodil l. 1872. v Sv. Križu pri Tomaju. Tam, v »kraškem raju«, tam ga je pestovala njegova dobra mamica. Njegova dobra mamica je bila prva, ki ga je učila, prva je bila, ki ga je naučila lepih in prelepih nauk. Kot deček je obiskoval ljudsko šolo v Tomaju. Bil je priden, rad se je učil in vedno stikal za knjigami. Kar je bilo napisanega v knjigi, je iskal na polju, po lokah, v gozdu in vse je odmevalo, vse odsevalo v njegovi mladi duši. A posloviti se je moral od kraške idile, stariši so ga poslali na učiteljsko v Kopru. Na koprskem učiteljsku je bil priden, marljiv in vzoren dijak. Leta 1892. je dovršil učiteljsko in je bil takoj imenovan potovalnim učiteljem v Srednjem in Karubreškem. Res lepa Brda onkraj prijazne Gorice, ali njegova ljubezen do kamenitega Krasa in do zlatih uric, ki jih je prebil v zelenem tomajskem naročju, je bila večja in večja. Par let pozneje je dobil službo učitelja v Avberju, kjer je ostal do svojega odhoda in nameščenja v Gorjansko. V Gorjanskem je služboval do zadnjega. Tam ga je nepričakovano in nenadoma dohitela — ljubica vsem ljudem, bela smrt.

Pokojni tovariš Anton Macarol je bil učitelj, mož na svojem mestu, učitelj z dušo in telesom. Od one velike lepote in ljubezni, ki jo je užival še v otroških letih in mu je bila prva in najboljša kal, od vsega tistega je delil svojim učencem in jim bil kakor oče. Vse je ljubil, vsem je bil priljubljen, zakaj njegovo vestno poučevanje v ljubezni do mladih, nepokvarjenih duš mu je bilo edini cilj. Šola mu je bila najsvetejši ideal.

Kot mož pa je bil pokojnik spoštovan in priljubljen v občje. Poznali so ga Avberčanje, še bolj pa Gorjančanje. V njihovi družbi je bil doma. — Bodril jih je k delu, podpiral kulturno delo in jim bil dober svetovalec. Tudi tu bi ga našli kot očeta, ki ljubi svoj dom, svoje ljudi, svojo rast. Njegovo delovanje je bilo povsod neumorno in povsod je obrodilo. Njegova ljubezen je bila neizčrpna! Deloval je, dajal je za šolo, dajal za narod in blagor ljudstva vse, in dal bi nam še marsikaj, če bi ga ne bila dohitela smrt. Za njegova dela mu bodi hvaležen spomin, krasen pogreb pa je pokazal, kako smo ga radi imeli. Njegovi stanovski sotovariši so pred pokop. hišo zapeli »Jamica tiha«. Nato se je uvrstil sprevod. Pred krsto so stopali pokojnikovi učenci, ki so poklonili svojemu dobremu učitelju krasen venec. Za krsto, za sorodniki so se uvrstili tov. učitelji sezanskega okraja in zastopnik okr. šol. sveta. Za učitelji so stopali občinski zastopniki, a za slednjimi velika množica občinstva. Sprevod se je pomaknil do cerkve in v cerkev, kjer je vaški zbor odpel sv. mašo. Na pokopališču, je ob »tihim« govori njegov stanovski tovariš J. Štrekelj, ki se je poslovil od ranjkega v kratkih in jednatih besedah. Pokojnikovi sotovariši pa so zapeli »Nad zvezdami«, zadnji pozdrav v slovo. — Občinstvo je vse potrto zrla na odprti grob; jokali so kakor dete po svoji največji dobroti.

O dragi, dobri naš Tone! Poznali smo Tebe, poznali, Tvoja duša je bila plemenita in bogata! Dal si nam dosti in še bi dal, a vsevečni Bog te je poklical. — Šel si od nas, ko smo bili še najmanj pripravljeni, izginil si iz naše srede, a naš spomin nate Ti bodi največja hvaležnost!

»Novi rod«. Izšla je 1. številka s sledečo bogato vsebino: 1. V svet. — 2. C. Golar: Burja (Pesem). — 3. F. Bevk: Snožec (Pesem). — 4. C. Golar: Kako so trije bratje skuhali kašo (Po ruski nar. pravljici). — 5. Slika. — 6. Fr. Bevk: Opica in sake. — 7. S. Rutar-Simonov: Longobardi in Slovenci v naši deželi. — 8. K. Širok: Na semnju (Pesem). — 9. Slika. — 10. Vl. Levstik: Miškina kamrica. (Ruska nar. pripovedka). — 11. C. Golar: Lepa Vida. (Pesem). — 12. Fr. Ločniškar: Povodenj. — 13. J. Ribičič: Mat. — 14. Pouk in zabava. — 15. Kotiček malih. — »Novi rod« izhaja 1. vsakega meseca ter stane za vse leto 12 L, za pol leta 6 L, za četrt leta 3 L; posamezna številka po 1 L. Urednik: J. Samec. Ilustrator: A. A. Bucik. — Uredništvo in upravnštvo: Trst, ul. Ruggero Manna 20, I. nadstr.

„Zveza“ namerava prirediti z državno podporo počitniški tečaj za meščanske šole, in sicer najbrž v Idriji. Zato vabi vodstvo „Zveze“ vse tovariše (ice), ki bi se želeli udeležiti tega tečaja, da se prigrasijo do 15. svečana pri predsedniku „Zveze“ Antonu Germeku, Sv. Ivan Trst. V prigrasu naj navede vsak skupino, ki si jo je izbral. Želeti je, da so prigrasijo posebno mlajši, a po resnosti in volji odločni tovariši (ce), ki se bodo res trudili, da dosežejo svoj namen — V doglednem času se bodo izpopolnile na našem ozemlju meščanske šole in bilo bi pač zelo žalostno, če bi nas dobil tisti čas brez sposobnega učiteljstva.

Izpolnimo do skrajnosti svoje dolžnosti in izpopolnimo se, da bomo lahko brezobzirno zahtevali svojih pravic!

V TRSTU, 1. svečana 1921.

Vodstvo.

Klic naših vrtnaric.

Ne bom govoril o potrebi otroških vrtcev; bilo bi novo dolivanje vode v morje. Mnogi so že razpravljali o tem. Kdor pozna naše otroške vrtce tudi ve, da so nujno potrebni preosnove. — Pa tudi o tem ne bom še govoril. Dotaknem se najprej tega, kar najbolj kriči v nebo, in to so — plače vrtnaric.

Služba vrtnaric ni prijetna. Učitelj, ki ima nižje razrede, si to lahko predstavlja. Šole imajo začasno samo do ene popoldne. Kadar se pa uredi zadeva kosil, se razširi urnik tudi popoldne.

Smo v času, ko vse dražja; smo v času, ko se od dne do dne višajo plače; smo v času, ko zasluži delavec od 30—50 lir dnevno, — a vrtnaricam se plače niso zvišale ne za las. One so prosile, — zastonj, trkale so, — ni se jim odprlo. Njih prošnje se ne prerijejo do sre, njih klic je klic zapuščenih v puščavi. —

Najvišja mesečna plača vrtnaric je 328'20 L. Najrevnejše med revnimi so! To je plača, ki ni plača, to je služba, ki ni služba! Naj bodo vrteci zasebni ali nezasebni: vsak trud zahteva plačila! Kjer dobijo vrtnarice za ta denar stanovanje in hrano, s čim naj si kupijo obleko, obutev?! Proč z ironijo in cinizmom, gospoda! Ali plačajte vrtnarice ali zaprite otroške vrtce! Tako si dobijo reve vsaj službo in plačo, s katero bodo lahko živele!

Ne govorim samo kot človek, ki se mu vrtnarice smilijo, ampak tudi kot učitelj. Čim slabša je plača — tem slabši otroški vrtci — in nam učiteljem, ki dobimo v roke otroke iz otroških vrtcev, ne more biti to vseeno. Rajši nič, kot slaba šola. Zato pa plačajte vrtnarice ali zaprite otroške vrtce!

»Naša nada«, taj naš naumljeni zabavno-poučni omladinski list če samo tada izači, kada mu bude zajamčena moralna i materijalna egzistencija, a to će biti jedva onda, ako se na nju naruči barem 1500—2000 naručitelja te toliko stalnih pretplatnika, inače list uz nižu rasprodaju morali bismo nečasno obustaviti nakon kratka mu života. Drugi životni uvjet mu je gradivo, koje ans mora odvažiti na izdavanje. Mi se već utekosmo na sve naše odvijenje omlad. pisce, pošto ni sam Zmaj ne bi mogao osamljen izdavati budikoju novinu zamišljamo. Pa to ne bi bilo ni časno, pošto takav list bio bi izraz jedne ličnosti, a ne staleža naroda neke zemlje. Naša je želja pako, da bude naš list pisan prema duhu a i potrebama naše istarske mladeži, pa i momaka i devojka. Želimo tome dosledno, da probudimo na rad perom sve sada uspavane domaće spisateljske talente, koji bi bili danas — sutra stalnim stupom i jedinim pouzdanim jamstvom opstanka omlad. lista, koji domaći pisci uz pripomoć već priznatih mogli bi list držati visoko, na radost čitalačke javnosti. Ako neka zemlja ne može pretplatom i perom uzdržavati takva lista, nije ga zavredila; a ako već izlazi izvanjom zaslugom, ne će obroditi željenim plodom. Zato, braćo, na posao dvostruki: agitacioni i spisateljski za »Našu nadu«. Ali vas podsećam glede rukopisa, da list valja da bude zabavno-poučan, te da pišete nesamo zabavne, nego i poučne članke (crtrice) iz sviju grana znanosti; a ne zaboravimo i na pevanje, telovežbu, sićranje, kućanstvo i ručni rad. Sve što je prikladno za školsko dete, imade mesta i u njegovu listu. Prolištajmo u tu svrhu naše nove učevne osnove i predmetne članke u našem »Uč L.«. — Ne možemo odložiti pero, dok ne spomenemo i pohlalimo učiteljstvo kastavščine, koji važnost našeg poduzeća dobro shvatiše, što dokazuju njihov razveseljive narudžbe, dapače i pretplate, što su uostalom podranile, pošto bit će dovoljno šiljati ih na upravu v Trst, kada izadje list.

Uredništvo.

IZ ORGANIZACIJE.

Odbor za spisovanje novih šolskih knjig je prejel od znanstv. založniškega zavoda v Trstu, Portici di Chiozza 1. I. nadstr. sledeče obvestilo: Po dolgem pričakovanju so predelana šolska berila končno potrjena. Od teh je prvo in drugo berilo že dotiskano in pripravljeno za razpošiljatev, med tem ko bo tretje in četrto berilo pripravljeno do 15. februarja. Zato so naprošena vsa šolska vodstva slovenskih ljudskih šol Julijske Benečije, da takoj naroče potrebno število iztisov na naslov: »Znanstv. založniški zavod v Trstu, Portici di Chiozza št. 1, I. nadstr.«

Cena knjigam je sledeča: Prvo berilo za I. razred: L 2.50. Drugo berilo za II. razred: L 3.—. Tretje berilo za III. razred: L 4.25. Četrto berilo za IV. in V. razred: L 4.50.

Tudi knjiga »Katoliški katekizem« za vse razrede ljudskih in meščanskih šol je pripravljeno in stane L 6.—. Istotako »Male zgodbe sv. pisma« za II. in III. razred, cena L 1.80 kakor tudi »Velike zgodbe sv. pisma« za vse ostale razrede, cena L 6.—.

Nadalje poroča omenjeno založništvo, da se je znižala cena knjigi: V. Bandelj »Zgodovina Italije« od L 4.25 na L 3.80.

Šole, ki so že uposale naročila, naj istih ne obnove, ker jih ima zavod že zabeležene. — Iv. Daneu, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za goriški okraj bode zborovalo v četrtek 3. februarja ob 10. uri v Gorici, ul. Municipio št. 4 I. nadstr. — Pri zborovanju se razdelijo nakaznice za cencijo nabavo obleke in obuvala.

Naročnikom »Novega roda«. Vsem naročnikom mladinskega lista naznanjamo, da je sklenilo vodstvo ustaviti list brezpogojno vsem onim, ki ga ne plačajo vnaprej. Bridke izkušnje bivše »Zaveze« kjer se je pri vsakoletnem zborovanju izkazovalo vedno več tisočakov zastanka, je napotilo »Zvezo« do tega odločilnega sklepa. Oni, ki plačujejo list mesečno, morajo doposlati denar za bodočo štev. vnaprej, in sicer vsaj do 20. vsakega meseca. Upamo, da odobrijo ta naš korak vsi člani »Zveze«. — Vodstvo.

Raspisana učiteljska mesta u Voloskom kotaru. Kotarsko školsko veće u Voloskom-Opatiji raspisuje sledeća učiteljska mesta: a) s hrvatskim nastavnim jezikom: 1. nadučitelja II. kategorije u Valle S. Marina (t. j. Mošćenička Draga), Lovranu, Matuljima, Munama; 2. upravitelja III. kategorije u Poljanama, Zvonečoj; 3. učiteljice II. kategorije u Opatiji, Rukavcu; 4. učitelja III. kategorije u Opatiji, Rukavcu; 5. učiteljice III. kategorije u Valle S. Marina (t. j. Mošćenička Draga), Veprincu, Mošćenicama, Brešca, Brgradu, Jurdanima, Klani, Munama; 6. podučitelja u Voloskom, Klani, Munama; 7. podučiteljice u Rukavcu.

b) s slovenskim nastavnim jezikom: 1. nadučitelja II. kategorije u Podgradu i Podgrajama; 2. upravitelja III. kategorije u Obrovu, Sobonjama, Pregari, Materiji; 3. učiteljice III. kategorije u Jelšanama, Hrušici, Herpeljama, Slivju, Podgrajama.

Molbe sa krsnim listom, svedodžbam pripadnosti, neporočnog pol. moralnoga ponašanja, uredovnog lečnika, ispita zrelosti i osposobljenja, zatim sa dekretima dosadanje službe i tabelom kvalifikacije (in duplo) imadu se predložiti kotarskome škol. veću u Voloskom-Opatiji do 15. febrara 1921. uredovnim putem.

Kotarsko školsko veće pridržaje si pravo, da može imenovane i premestiti i na druge škole, kada bude to zahtevala potreba.

Kotarsko školsko veće pridržaje si pravo, da može imenovane i premestiti i na druge škole, kada bude to zahtevala potreba.

Ako li tko moli za više mesta, mora za svako mesto predložiti posebnu molbu.

Udate provizorne učiteljice ne mogu se za sada natjecati za raspisana učiteljska mesta.

Imenovani imadu pravo na beriva u smislu zakona od 5. 6. 1908. br. 32 i okružnica centralnog ureda za nove pokrajine od dne 8. 1. 1920. br. 118-05010 b i generalnog civilnog komesarijata dneva 12. 10. 1920. br. 3220-10345.

ŠOLSKE VESTI.

UČNE KNJIGE ZA MEŠČANSKO-IZPITNE KANDIDATE.

(Nikjer ni zapisano, da morajo biti ravno te knjige; izbere si kandidat lahko druge in tudi več strokovnih knjig. V prošnji mora itak navesti knjige in vire, po katerih se je izobraževal.)

I. Skupina. a) Pedagogika: 1. Psihologija: Dr. K. Ozvald »Psihologija za srednje šole«. 2. Logika: Dr. K. Ozvald »Logika za srednje šole«. Pri 1. in 2. je treba temeljito predelati zlasti tiste odstavke, ki so v zvezi z vzgojo in poukom. 3. Vzgoja in pouk: Viktor Bežek »Občno vzgojeslovje z dušeslovnim uvodom« (1913, Šolska Matica.) — Viktor Bežek »Občno ukoslovje z umoslovnim uvodom« (1919, Šolska Matica.) 4. Zgodovina pedagogike: Barth: Erziehungs- u. Unterrichtslehre, Dr. Lukas: Geschichte der Erziehung u. des Unterrichts. 5. Kandidat mora poznati iz lastne lektire nekatera dela pedagoških klasikov. — b) Slovenski jezik: 1. Sket-Janežič: »Slovenska slovnica za srednje šole« (z znanstveno glasovno in debloslovno poglobitvijo.) Za lektiro priporočamo: P. St. Škrabec: »Cvetje z vertov sv. Frančiška« (platnice), ki so za glasoslovno in debloslovno poglobitev velike važnosti. Nadalje razne L. Pintarjeve jezikoslovne razprave 3. Fr. Levec: »Slovenski pravopis«. 5. Za poetiko si mora kandidat sam poiskati zgled iz slovenske literature, n. pr. po Sketovem »Slovenskem berilu«. Priporočamo: Fr. Levec »Pravda o slovenskem šestomeru«. 7. Dr. I. Grafenauer, »Zgodovina nov. slovenskega slovstva« (I.—III. del) Kandidat si mora izpolniti literarno obzorje z branjem raznih razprav in priznanih literarnih del, n. pr.: Dr. Prijatelj »Janko Kersnik, njega dela in doba«. Iz lastne lektire mora poznati Vodnika, Prešerna, Jenka, Stritarja, Levatika, Gregorčiča, Aškerca, Ketteja, Murna, Cankarja in Županciča; znana mu morajo biti dela Jurčičeva, Erjavčeva, Trdinova, Kersnikova, Tavčarjeva in Finžgarjeva. Kandidat mora imeti splošni pregled srbohrvaške književnosti in nekatera dela; prav dobro pa mora poznati sorodno književnost ondi, kjer ima zvezo s slovenskim slovstvom. — c) Zemljepis in zgodovina: Za novo nastale razmere nimamo še pripravnih učnih knjig. Za silo naj si pomaga vsak z učnimi knjigami iz višje gimnazije in realke. Za lektiro svetovne zgodovine pa naj vzame priznana nem. oz. it. dela. — II.

Skupina. a) Pedagogika: (kakor za prvo skupino.) b) Prirodopis: 1. Iv. Macher »Prirodopis za meščanske šole« (I., II., III. stopnja.) 2. Iv. Macher »Botanika za višje gimnazije«. 3. Dr. Poljanec »Prirodopis živalstva«. — c) Fizika: 1. J. Reisner »Fizika za višje razrede srednjih šol«. 2. Rosenberg »Lehrbuch der Physik für Obergymnasien«. 3. Pfandler »Physik des täglichen Lebens«. — d) Matematika in geometrija: 1. »Učna knjiga za višje razrede gimnazije ali realke«. Istotako geometrija. 2. Rustin »Unterrichtsbrieft aus der Mathematik«. 3. Konrath »Methodik des Rechenunterrichtes«. — III. Skupina. a) Pedagogika: (kakor za prvo skupino.) b) Matematika: (kakor za drugo skupino.) c) Prostoročno risanje: Kandidat si mora pridobiti izurjenost v stiliziranju rastlinskih oblik in njih uporaba v ornametu. Neobhodno potreba je tudi izurjenost v skiciranju po naravi. Priporočljiva dela: 1. Sucher »Das Zeichnen nach den neuen Lehrplänen in der Volksschule« (I. in II. del). 2. Miholitsch »Der moderne Zeichenunterricht« (I. in II. del). 3. Roth »Zeichenunterrichtsbrieft«. — Za opisno geometrijo priporočamo: 4. Jeran »Opisna geometrija«. 5. Mazi »Opisna geometrija«. — d) Lepopisje: Jos. Ambros »Methodik des Schreibunterrichtes«. — (Iz »Učiteljskega koledarja«, IX.)

Dodatek: Med tem časom odkar je bilo to objavljeno, so izšle nekatere knjige, ki jih moramo uvrstiti med te, in sicer: Za I. skupino: 1. Dr. J. Bežek: »Občna zgodovina vzgoje in pouka« (1920, Šolska založba). 2. Dr. A. Breznik: »Slovenska slovnica za srednje šole«. 3. P. St. Škrabec: »Jezikoslovni spisi« (Leonova družba). 4. Dr. A. Breznik: »Slovenski pravopis« (1920, Jugoslov. knjigar- na). 5. Dr. I. Grafenauer: »Kratka zgodovina slov. slovstva« (1920, Jug. knjig. II. izdaja.)

Nekaj nalog za izpit za meščanske šole na Češkem v maju 1920. — I. Pedagogika: 1. Pomen Jana Herbarta za pedagogiko. 2. Začetek, sedanjí razvoj in pomen meščanske šole. — II. Zemljepis: 1. Pomen sredozemskega morja za razvoj Evrope. 2. Popis kraljevine Danske (Škica.) 3. Vpliv podnebja na značaj kraja. — III. Zgodovina: 1. Razvoj družabnih v Rimu po punskih vojnah preosnove bratov Graha. 2. Kulturni pomen in posledica križarskih vojn. 3. Razdelba zgodovine po obsegu in dobah. — IV. Prirodopis: 1. Gobe (poriferija) od anatomične in sistematične strani. 2. O potresu. — V. Prirodoslovje: 1. Kepljerjevi zakoni. 2. Merjenje galvanskega toka. 3. Grozdni, sadni, mlečni in sladki sladkor. — VI. Matematika: 1. $x^4/a + v^2/a = 20$, $x^2/a + t^2/a = 6$. 2. Obseg dveh trikotnikov z enakimi koti je 62 in 58 cm; ploščina obeh trikotnikov znaša 420 cm². Poiščite njihovo razsežnost. 3. Trije bratje, stari ravno 18, 16 in 13 let, so dobili vsak ob svojem desetem rojstnem dnevu 1500 K pod pogojem, da začne trgovino, ko bo njihovo skupno premoženje znašalo 10.000 K. Kdaj bo to, če so polletne 4 odstotne obresti? (Kandidati) Opazovalec, stoječ 25 m nad rečno gladino, vidi špico zvonika pod clev. kotom 32° 13' 28", na drugi strani reke pa se zrcali špica zvonika v vodi pod depres. kotom 47° 25' 36". Kako visok je zvonik?

Zrelostni izpiti na kr. drž. slov. gimnaziji v Idriji. Po nalogu generalnega civilnega komisarjata v Trstu, se določujejo za ta mesec redni termin za položitev zrelostnih izpitov na slovenski gimnaziji v Idriji. Pismene naloge se pričnejo pisati 3. t. m. Ustmeni izpiti se bodo vršili približno teden dni kasneje po dokončanih pismenih nalogah.

Priznanje vojnih let mlademu učiteljstvu. Svetovna vojna je povzročila različnim slojem razne škode. Nekateri oškodovanci so se bolj brigali, drugi manj, da bi prikazali svoje vojne rane merodajnim oblastim, predno so te-le izdale odškodninski dekret. Zato je mnogo po vojni prizadete ljudi. Evo teh slučajev tudi med učiteljstvom! Dokončal sem štiri redne tečaje in sem maturiral v marcu 1915. na gor. učiteljsko. Istega meseca sem bil vpoklican k vojakom. Zašel sem v ujetništvo. Po prevratu sem prišel domov. S 1. febr. 1919. me milostno umestijo kot provizoričnega učitelja, od tedaj mi poteka službena doba. Kmalu nato sem poslal na politično oblast prošnjo, da bi mi prišteli radi vojne izgubljeni 4 leta k službeni dobi v zmislu prejšnje zakonodaje. Ustmeno so mi oblasti priznavale upravičenost zahteve in so zagoštvili, da izide kmalu odškodninska odredba, ki poravnava tudi mojo krivico. Takoj ko je izšel odškodninski dekret, sem odposlal prošnjo, katere pa mi niso oblasti niti sprejele.

Dejstvo je, da sem zgubil proti svoji volji, t. j. vsled vojne štiri službena leta; zato sem štiri leta pozneje začel in moram tudi štiri leta pozneje končati učiteljevanje, kakor bi ne drugače, če hočem uživati popolno pokojnino. Vprašanje je le tedaj, kdo naj vojno škodo poravnava. V ta namen ozirno se na odškodovane soprižadete tovariše, posebno na svoje starejše in ne bo nam težko izslediti, od koga naj terjamo zadoščenja.

Kot vojno odškodnino pri mlajših bi prišle v poštev vse študijske olajšave podeljene po raznih ministr. odlokih med vojno za vse bivše vojaške študente.

Tudi starejši tovariši so prekinili svojo službo vsled vojne, vendar se jim štejejo vsa leta, ki so jih prebili pri vojakih v njih službeno dobo. In to ne samo pri državnih učiteljih, ampak tudi pri učiteljih, ki so plačani od dežel, magistrata itd.

To naj nam pojasni od koga naj zahtevamo odškodnino. — Saj je vendar jasno: Mladi učitelji — bivši vojak, kateri niso utegnili dobiti službe vsled hitrega vpoklica, imajo legitimno pravico zahtevati, da se jim vštejejo vojna leta v službeno dobo, t. j. da se jih vpostavi v položaj onih kolegov bivših sošolcev, ki se zaradi milejše usode niso udeležili krvavega vojnega klanja, temveč so učiteljevali doma.

To moramo doseči! Interesirani tovariši zanimajte se za to pri svojih društvenih zborovanjih! — Mlad učitelj.

Na naslov poštnega ravateljstva v Trstu! Osem mesecev izhaja naš list in doslej nismo imeli posebnih pritožb zoper delovanje tega urada, kajti razpošiljanje našega lista se je z ozirom na konfuzne razmere, v katerih živimo, vršilo vendar le precej redno. Učiteljstvo je prejelo malo list; le redkokdaj se je zgodilo, da nam je dospel kak iztis nazaj. Razmerje med pošto in nami ni bilo sicer idealno, vendar lahko rečemo, da je bilo vsaj dobro. Zdi se pa, da ni to to vseh nekaterim podrejenecem tega urada. Zdi se, pravimo, (mi tega še nečemo prav verjeti!) da je začela po zaslugi, (ne vemo čegavi) tudi za nas doba malenkostnih šikan, katerim so politični časopisi izpostavljeni že od časa italijanske okupacije.

V teh dneh nam je pošta vrnila iztis našega lista, naslovljenega na tovariša Josipa Žiganteja v Sovinjak. Na obojni strani je bila beseda »Sovinjak« debelo prečrtana in duhoviti poštni uradnik je zabeležil modro: ne esiste! Hotel je menda reči, da Sovinjaka ne pozna. Namreč hrvatskega imena tega hrvatskega kraja noče poznati ta mož. Mi pa pravimo to le: Če je romal naš list dobrih osem mesecev v hrvatski Sovinjak, če je nameščene poštnega urada ves ta čas znal najti na zemljevidu Istre ta hrvatski kraj, mislimo, da se bo zgodilo tako i za naprej. Z aneksijo ne izgine naš jugoslovanski jezik iz kraljeve pošte, ker je od pamtveka živel v teh krajih. Ne protestiramo, ampak samo rečemo: Poštno ravateljstvo naj poišče svojega srboritega nameščenca in naj ga pouči, kakor treba. Šikan nismo trpeli od Avstrije, ne bomo jih trpeli niti od Italije. Toliko za danes!

Trgovska visoka šola »Revoltella« v Trstu. Višji šolski svet v Rimu je odobril na seji 19. januarja imenovanja profesorjev predlaganih po tukajšnji komisiji v decembru l. l. — Redna predavanja priko 13. t. m.

V Umbriji zapirajo šole. Deželni šolski svet v Umbriji je sklenil z ozirom na številne pritožbe socialističnih občin, naj se zaprejo vse šole, ki niso preskrbljene z zadostnimi higijeničnimi sobami in to tudi tam kjer učitelj ne more dobiti primerne stanovanja zase. Zaraditega so zaprli veliko število šol.

Čudni »profesorji« slovenščine. It. vlada je imenovala ljudskošolskega učitelja Bandelja za profesorja slovenščine na italijanski gimnaziji v Gorici!

Šolski zvezki. Po naših šolah se vidijo semtertja zvezki, ki prav nič ne odgovarjajo potrebi in duhu časa. Videl sem celo take, ki so imeli na dvojnih straneh prizore iz divjega vojnega klanja. Na drugih so bile tiskane bedarije, ki jih prinaša le kak zakoten humorističen list. To je pač primerno za pouk vojaških analfabetov, a za šolske mladino ni. Razume se, da sem kot voditelj šole vsej taki nevzgojivni špekulaciji napovedal boj. — Ali res ni pri nas toliko podjetnosti, da bi se našel koncercij, ki bi zalagal v zadostni množini šolske zvezke? V Gorici je pač »Tiskovno društvo« prišlo na to idejo. Teh zvezkov se tukaj tudi poslužujemo. Ne vem, kako je drugod. Vsiljevanje nam tuje blago, ki ima mogoče tudi postranske in umazane namene, pa vedno odločno odklanjamo.

Šolskih zvezkov se speča ogromne množine in zato ni čuda, da poplavlja naše kraje neštivilne ponudbe šolskih zvezkov iz kraljevine. Tako podjetje je gotovo zelo dobičkanosno. To bi bilo po mojem mnenju tudi polje za našo »Zvezo«.

Državna glasbena šola v Sarajevu. Umetniški oddelek ministrstva za prosveto v Jugoslaviji je prejel od bosenske deželne vlade predlog, naj se osnuje državna glasbena šola v Jugoslaviji.

Književnost in umetnost

† **Luka Svetec.** Dne 21. januarja t. l. je umrl v Litiji notar Luka Svetec v visoki starosti 95 let. — Luka Svetec se je rodil 8. okt. 1826. v Podgorju pri Kamniku. Po končanih pravnih študijah je služboval do l. 1866. pri sodniji, kasneje pri ljubljanskem mestnem magistratu, k čemu pa je bil za notarja v Idriji in nato v Litiji, kjer je tudi umrl. Luka Svetec je znan kot politik in književnik. Bil je prijatelj Bleiweisa, Tomana, Vošnjaka in drugih slovenskih odličnih mož. Na kulturnem polju je podpiral ilirsko gibanje in je mnogo pripomogel k temu, da smo dobili enoten pismeni jezik. Bil je tudi deželni in državni poslanec in je deloval za ujedinjenje vseh Slovencev in Jugoslovencev. In Luka Svetec je doživel resničenje svojih sanj, umrl je v svobodni Jugoslaviji sredi svojega naroda.

»Mladika«. Izšla je 1. številka leposlovnega lista s sledečo vsebino: 1. Dr. Fr. Detela: »Vampir«. (Povest). — 2. R. Peterlin-Petruska: »Pod snežno burjo«. (Pesem). — 3. Dr. I. Sorli: »Pismo«. — 4. Fr. Ločniškar: »Naše gore«. (Pesem). — 5. Dr. J. Lovrenčič: »Soča voda je šumela...« (Odmev iz povesti gor. polpreteklosti). — 6. M. Jarc: »Skozi odprto okno...« (Pesem). — 7. P. Butkovič: »Pri nas«. (Pesem). — 8. Dr. I. Pregelj: »Tolminska balada«. — 9. Jovanovič-Gradnik: »Kedri plavi...« (Pesem). — 10. M. Pustelj: »Lov na moža«. — 11. V. Belé: »Detinsko blagovestje«. (Legenda). — 12. V. Belé: »Dr. Anton Mahnič«. — 13. Za naše malčke. — 14. Iz naše književnosti — 15. To in cno. (Književnost in umetnost. Vesti. Drobiž. Narodno blago). — »Mladika« izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo »Kat. Tisk. Društvo« v Gorici. Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrtletno 4 L.

Kot kaže 1. številka bo »Mladika« zares resen beletrističen list, ki bo vreden naše vsestranske podpore. Za naše ozemlje, ki je odrezano od kulturnih središč, je tak list velepotreben. Naročujte in širite ga!

»Pravni vestnik«. Izšla je 1. številka »Pravnega vestnika«, lista za pravoslovje in pravoslovje z naslednjo vsebino: 1. Naš program. — 2. Raba slovenskega in hrvaškega jezika na sodnih Julijske Benečije. — 3. Dr. H. Tuma: Prispevki k slovenski sodni terminologiji. — 4. D. M. Dolenc: Skrivda pri samomoru in sličnih činih. — 5. D. M. Pretner: Pravni pregled leta 1920 v zasednem ozemlju. — 6. Male vesti. — List izdaja podružnica društva »Pravnik« v Trstu. Izhaja enkrat na mesec in stane letno za člane 24 L, za nečlane 36 L. Uprava: Trst, ul. S. Giovanni št. 14/II.

»Smilje«. List za mladež. Izlazi u Zagrebu, pod uredništvom Lj. Krajačića. Sveska prva. Godina 50.

Sa ovom svojem najnovijem sveskom, Smilje je ušlo u svoju pedesetu godinu. To je zaista velika retkost i u velikih naroda. List se tiska i cirilicom i latinicom. Izlazi četiri puta godišnje u sveskama od po dva i po tabaka sa slikama. Donosi poučne priče i opise pojedinih krajeva. Stoga je vrlo pogodan za starije djake narodnih škola radi proširenja njihovoga školskog znanja. Staje samo 10 kruna ili 2 i po dinara.

»Plamen«. Pod tem naslovom je izšel v Ljubljani nov ilustrovani list pod uredništvom J. Prunka.

Članarina »Šol. Matice« — povišana. Vsled odborovega sklepa »Slov. Šol. Matice« znaša članarina na leto 8 dinarjev (32 K); za dijake znaša članarina 5 din. (20 K). Ustanovna znaša v bodoče 200 dinarjev.

Mohorjeve knjige. »Mohorjeva družba« je razposlala svojim članom za leto 1920 tri knjige: 1. Koledar za leto 1921. — 2. Dr. Jeglič: »V boj za krščanske resnice in čednosti«. — 3. Dr. Vedenik: »Kako si ohranimo ljubo zdravje«. (3. snopič). — V svojem »Glasniku« toži družba, da so ji odpadli 46.904 člani in to tekom zadnjih dveh let. Krivdo zavrača na Italijane, ki so ugrabili tretjino Slovenije. Dalje pravi: »Le še nekaj takšnih let, pa Mohorjeve družbe ni več!«

»Dom in Svet«. Vsebinska 9.—10. štev. je sledeča: 1. J. Lovrenčič: »Motiv iz Srema«. »Slepec z otrokom«. »Sanje iz l. 1914.« »Roža Marija« (Pesmi). — 2. A. Vodnik: »Kako me gane vijolice plač...«. »Večerni romarji«. »Da me ne ljubi nihče, vem gotovo...«. »Rečna delica molí« (Pesmi). — 3. A. Podbevšek: »Črna lilija« (Pesem). — 4. V. Melé: »Peter Sič« (Roman v oktavah). 5. St. Majcen: »Dediči nebeskega kraljestva« (Drama). — 6. Iv. Pregelj: »Plebanus Joannes« (Roman). — 7. Fr. Jaklič: »Nevesta s Kerinja« (Povest). — 8. N. Velikonja: »Tri gracije« (Novela). — 9. Dr. I. Cankar: »Giulio Quaglia« (Razprava). — 10. Iv. Vrhovnik: »Ozadje Prešernove »šmarne gore«. — 11. Slovestvo. — 12. Umetnost.

Umetniška razstava v Mariboru. Dne 8. decembra l. l. se je otvorila v Mariboru razstava del slovenskih umetnikov-slikarjev. Izmed kiparjev je zastopani samo Napolnauk. Razstavo je otvoril general Maister.

Čehoslovanski kandidati za Noblove nagrade. Zbornična kulturna komisija v Prahi je sklenila predlagati za čehoslovenske kandidate za Noblove nagrade: predsednika Masaryka za nagrado za mir in ljudskega pisatelja Jiráseka, avtorja mnogo zgodovinskih romanov, za nagrado iz literature.

»Slovenska Matica«, ki je bila ustanovljena l. 1864. in je vršila skozi dolgo vrsto let svoje veliko kulturno delo, si je ustvarila letos nov program. Izpremeni se v narodno založništvo, ki bo izdajalo čim več potrebnih knjig. Sedaj je v tisku zemljevid slov. ozemlja, ki bo stal 80 kron. Letna članarina je zvišana na 40 kron. Za prihodnje leto izide: »Spomenica«, ki bo obsegala zanimive podatke o ustanovitvi in življenju »Matice«, 2 izvirni leposlovni knjigi in knjiga z znanstvenimi spisi. Poleg rednih publikacij bo izdajala »Matica« tudi izredne. V pripravi so že Dostojevskega »Idiot«, pesmi Pavla Golije, otroške pesmi Vide Jerajev i. dr.

RAZNE VESTI.

† **Armin Gradišnik.** Dne 2. januarja t. l. je umrl v Lassnitzhöhe pri Gradcu (kamor je bil šel iskat zdravlja radi živčne bolezni) prezaslužni tovariš Armin Gradišnik, nadučitelj celjske okoliške šole. Pokojnik je bil rojen l. 1858. kot sin zdravnika na Vranskem. Gimnazijo je obiskoval v Celju, učiteljsko v Ljubljani ter je služboval kot učitelj v Senczečah, potem v Hrastniku. L. 1897. je bil imenovan nadučiteljem na deški okoliški šoli v Celju. — Gradišnik je bil kremenit značaj, navdušeno delaven za napredek narodnega šolstva in neustrašen zagovornik stanovskih pravic. V zgodovini učiteljske organizacije bode Gradišnikovo ime zapisano z zlatimi črkami: bil je med ustanovitelji bivše »Zaveze« v Jugoslaviji.

† **Univ. prof. Ernest Denis.** Dne 5. januarja t. l. je umrl v Parizu francoski učenjak vseučiliški profesor na pariški Sorbonni Ernest Denis. Rājni profesor ni bil samo znamenit zastopnik znanstvene vede, temveč tudi odkritosrčen prijatelj vsega slovanstva. V svojih zgodovinskih spisih pred in med vojno je odločno branil pravice podjarmljenih slovanskih narodov, ki so bili izloženi nevarnosti vsenemške poplave.

Imenovanje. Poverjenikom za prosveto v Ljubljani je imenovan dr. Fr. Skaberne, dvornim svetnikom v V. plačilnem razredu pa tov. E. Gangl, višji šolski nadzornik v Ljubljani.

Znanje srbohrvaščine za tujerodne učiteljstvo v Jugoslaviji. Ministrstvo prosvete v Jugoslaviji je izdalo naredbo, pa kateri se morajo tujerodni ljudskošolski učitelji, ki ne znajo srbohrvaški, naučiti tega jezika v najkrajšem času ustno in pismeno toliko, da ga morejo ustno predavati na ljudskih šolah.

»Tehnična srednja šola« v Ljubljani. S pričetkom II. semestra tek. šol. leta 1920-21 se ime »Državne obrtne šole« v Ljubljani izpremeni v ime: »Tehnična srednja šola«.

Za ustanovitev stolice za srbohrvaški jezik v Padovi. Odpravnik italijanskega poslanstva v Beogradu je posetil ministra za prosveto Pribečevića in ga naprosil za navodila za ustanovitev stolice za srbohrvaški jezik na italijanskem vseučilišču v Padovi.

»Narodni muzej«. V »Zborniku svečnikov sv. Pavla« (I. letnik) čitamo naslednji poziv: Škoda vsake besede v zagovor tako važne ustanove. Ni ga kulturnega naroda brez muzeja. Slovenci imamo narodna muzeja v Ljubljani in v Mariboru, v Gorici se je ustanovilo muzejsko društvo malo pred vojno. Trst ga ni imel. Slovenci na zasednem ozemlju moramo priti do narodnega muzeja. Sedez mu bodi v našem naravnem središču, v Trstu.

Vojska nam je mnogo starinskega blaga pobrala, avstrijski častniki, ki so bivali v naših pokrajinah, so nam odnesli mnogo dragocenosti. Pred vojno pa so judovski trgovci iz Trsta hodili po Istri, po Krasu, kupovali starinsko blago in delali velike dobičke. Naše ženske so rade zamenjale stare pisane majolike za moderno »lepo« majoliko, krasne minke za novodobne petrolejke. Koliko smo zagrešili! Vzdravimo se zdaj! Naše izobraženstvo bo našlo še mnogo vrednega blaga po kmetijskih domovih, marsikaj hranijo še naše cerkve in zakristije. Vse, vse se bo sčasoma porazgubilo, ako ne pridemo do narodnega muzeja. Ustanovimo si najprej društvo v Trstu, ki naj nabira starine po naših pokrajinah. Kako bi prišli do starin? Deloma bi se dobile v dar, nekaj bi si jih pridobili z nakupom, deloma bi prejemale društvo starine le v hrambo (lastniki bi ostali še nadalje zasebniki ali korporacije). Dobrodošli bi predvsem vzorci starih narodnih noš, skrinje, stare listine, kmetijsko orodje itd. Kako so starine izginile, pove dejstvo, da je v Sv. Ivanu pri Trstu, ki šteje 12 tisoč duš, najti le še eno miniko (leščerba v rabi iz 16. do prve polovice 19. stoletja), da sem našel le še dva »frkindiša« (klobuk v rabi od polovice 19. stoletja). — Vzdromite se! — Šček.

Odkritje spomenika don Boscu. Lani se je v mestu Turinu slovesno odkril spomenik italijanaskemu vzgojitelju don Boscu.

Nova obrtna-nadaljevalna šola v Sloveniji. Noya obrtna nadaljevalna šola se je ustanovila v zvezi z ljudsko šolo, pri D. M. v Polju pri Ljubljani.

Novi poglavar srpske crkve. Ujedinjenje srpske crkve dobilo je svoj simbolički izraz uspostavljanjem Srpske Patrijaršije i izborom mitropolita Srbije arhiepiskopa beogradskog g. Dimitrija za patrijarha — poglavicu pravoslavne crkve u Jugoslaviji.

U duhu tradicije slavne srpske prošlosti izvršen je svečane ovaj izbor 12. novembra prošle godine u sabornoj crkvi u Beogradu. Izbornom saboru prisustvovalo je 94 člana, od kojih je 83 glasovalo za mitropolita Srbije g. Dimitrija.

Iza svršenog cerimonijala, kojim je proglašena odluka sabora, novi Patrijarh se zahvalio saboru na izboru i vladalačkom domu, koji je to potvrdio, izjavljujući, da će se truditi, da posluži dovršenju dela započeto od Svetog Save.

Stolica Patrijarha biće u Beogradu, a privremeno sedište u Sremskim Karlovcima.

Za srpske učitelje ovaj čin ima jedan osobiti značaj, a to je, da je novi poglavar srpske crkve, po svršetku bogoslovije, započeo službu svome narodu — kao seoski učitelj u selu Bizanu, u okr. krajujevačkom, blizu Lapova.

Iz uredništva: 1. Da bude naš »Učit. List« što više moguće zanimjivi, ted a postane neko vrelo za sve školske poslove, umoljavo sodrugove da nam šalju vesti i crtice o domaćem školstvu.

2. Pošto u hrvatski deo lista ulaze neretke tiskarske pogreške (np. morala, mesto: moral itd.), molimo naše čitaoce, da nam to izvele izvinuti, tim pripravnije, što tiskara nema hrvatskog korektora.